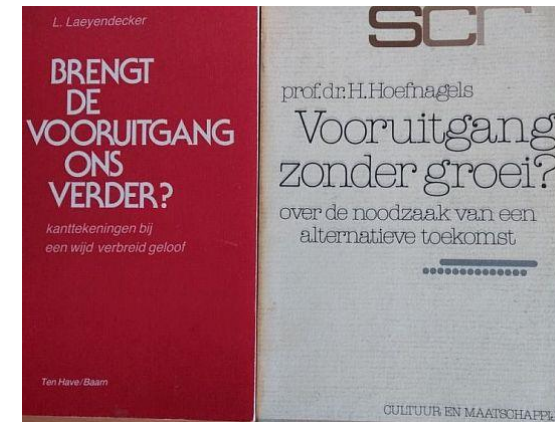

Leergang PDSE

Strategieën

Gerrit Stegehuis

Wat gaan we doen?

- Strategieën waarvoor?
- Bespreking strategieën n.a.v. boek Erik Olin Wright
- En hoe zit het hier?

Klimaatbeweging: 'System change, not climate change'

Maar:

Wat moet er veranderen?

Wie moet er iets doen?

Wat willen we bereiken?

Missie Platform DSE:

Streven naar een rechtvaardige en dienstbare economie die in balans is met het natuurlijk vermogen van de Aarde

Vanuit een mondiale invalshoek gericht op de Nederlandse samenleving

Dus:

Welke strategieën kunnen **wij** gebruiken om dat doel dichterbij te brengen

Bespreking strategieën via werk Erik Olin Wright

Amerikaans socioloog (1947-2019)

Bekendste werk:

‘Envisioning real utopias’

‘Real utopias’:

Geen grootse blauwdrukken

Het moet radicaal én realiseerbaar zijn

Laatste boek (postuum) vooral over strategieën:

How to Be an Anti- capitalist in the 21st Century **Erik Olin Wright**

"The rare book that can speak to both the faithful
and the unconverted." —*Guardian*

Vraag: moeten strategieën tegen het kapitalisme zijn gericht ('anti-capitalist')?

Kapitalisme:

- Coördinatie economische activiteiten d.m.v. markten, en coördinatie via vrijwillige transacties, vraag en aanbod en prijzen
- Economische machtsverhoudingen bepaald door klassenstructuur, met privaat eigendom productiemiddelen en werknemers die hun arbeid verkopen

Wright: Dit systeem veroorzaakt structureel problemen

Welke waarden zou een economisch systeem moeten bevorderen?

Gelijkheid/eerlijkheid:

Iedereen heeft ongeveer gelijke toegang tot de materiële en de sociale middelen om een bloeiend leven te leiden. (dus meer dan 'gelijke kansen'!)

Democratie/vrijheid:

Iedereen heeft ongeveer gelijke toegang tot de noodzakelijke middelen om op een zinvolle manier mee te doen bij besluiten over zaken die zijn of haar leven betreffen.

Gemeenschap/solidariteit:

Mensen zouden met elkaar moeten samenwerken, niet alleen om hun eigen voordeel, maar ook vanwege een echte betrokkenheid bij het welzijn van anderen en een gevoel van morele verplichting dat het het juiste is om te doen.

Wat zijn de structurele problemen van het kapitalisme?

Gelijkheid/eerlijkheid:

- Ongelijke verhoudingen tussen bezitters van kapitaal en arbeiders
- Competitie met winnaars en verliezers, ongelijkheden worden steeds versterkt
- Innovatie/verplaatsen bedrijven genereren werkloosheid/marginalisering

Democratie/vrijheid:

- Werknemers hebben geen invloed op investeringsbeslissingen
- Werknemers hebben weinig invloed op de inrichting van hun werk
- Rijken hebben meer politieke invloed
- Sinds jaren '70: privatiseringen en deregulering hebben democratische kloof vergroot

Gemeenschap/solidariteit:

- Kapitalisme bevordert hebzucht en angst
- Het is gebaseerd op een competitief individualisme
- Het is gebaseerd op een geprivatiseerd consumentisme

1^e strategie: 'Smashing capitalism' (vernietigen)

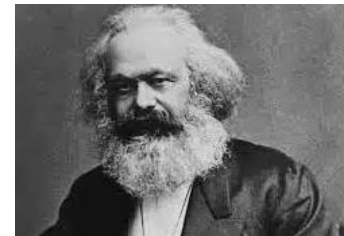
- Breng het bestaande regime ten val
- Bouw op vanuit de puinhopen

Problemen met deze strategie:

- Morele overwegingen
- Chaos, roept tegenstand op

Gerelateerd: 'Verelendungstheorie'

Conclusie: kan verder buiten beschouwing blijven

2e strategie: 'Dismantling capitalism' (ontmantelen)

- Gebeurt via hervormingen door de staat, langs parlementaire weg
- Langzamerhand afbouwen kapitalisme, en opbouwen alternatief (reformisme)

Werkte vooral in periode na WW II

André Gorz: 'non-reformist reforms':

- Elke strijd is een etappe op weg naar radicale verandering
- Ieder resultaat is beginpunt voor volgende etappe
- Liever via strijd dan via gemakkelijk compromis
- Risico coöptatie moet je nemen, er is geen andere weg

Begin 20e eeuw:
strijd 'revolutionairen' vs 'reformisten'

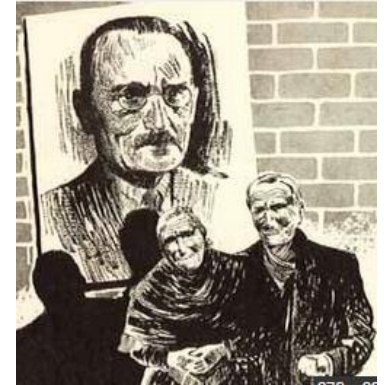

3^e strategie: 'Taming capitalism' (temmen)

- Ook via hervormingen door de staat, langs parlementaire weg
- Tegengaan negatieve gevolgen kapitalisme, 'symptoombestrijding'
- Vaak na zware strijd gerealiseerd

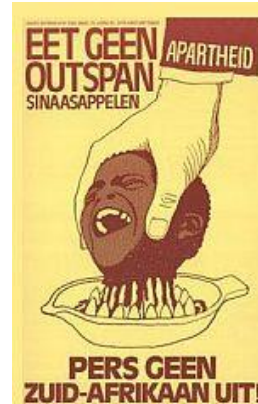
'gevaar': maken het huidige systeem draaglijker

maar: kunnen van groot belang zijn, en bieden aanknopingspunten

4^e strategie: 'Resisting capitalism' (verzetten tegen)

- Gebeurt niet via de staat
- Handelswijzen aan de kaak stellen
- Druk uitoefenen op overheid of bedrijven
- Invloed op publieke opinie

Demonstraties, stakingen, petities, bezettingen, boycotts, rechtszaken

5^e strategie: 'Escaping capitalism' (ontsnappen aan)

- Activiteiten ontplooiën buiten 'het systeem'
- Soms isoleren (Amish, utopische gemeenschappen, bv Walden)
- Soms als uit te bouwen model (broodfondsen, coöperaties, Transition Towns, Economy for the Common Good)

broodfondsen

Een solidair vangnet
voor ondernemers

ECONOMY
FOR THE COMMON GOOD

Combineren strategieën: 'Eroding capitalism' (ondermijnen)

Table 3. Eroding capitalism

Level of the System	The game itself	Objective of struggle	
		Neutralizing harms	Transcending structures
	Rules of the game	Taming	Smashing
	Moves in the game	Resisting	Dismantling Escaping

Eroding Capitalism

Combinatie van top-down (temmen en ontmantelen) en bottom-up (verzetten en ontsnappen)

Wright: Wil geen blauwdruk, maar presenteert bouwstenen

Zijn mogelijke voorstellen voor ontmantelen en temmen:

- Basisinkomen
- Coöperatieve markteconomie (bestuur door leden)
- Sociale en solidaire economie (voorzieningen lokaal opgezet en bestuurd)
- Democratiseren van bedrijven
- Banken als publieke voorziening
- Voorzieningen buiten de markt om: staat, P2P, publieke kennis (open source/access)
- Democratiseren van de democratie (ruimte terugpakken, burgerraden, buurtbudget, ..)

Rol van de staat/overheid

Lijkt vaak een tegenstander:

- Gecontroleerd door elites
- Afhankelijk van winsten (dus bestaande systeem) voor eigen inkomsten

Maar dat is niet het hele verhaal:

- Is ook heterogeen, veel opvattingen, organisaties, commissies
- Moet problemen kapitalisme oplossen (vervuiling, werkloosheid, inkomen, ...)
- Krijgt een grotere rol door klimaatproblemen, grote investeringen nodig
- Maatregelen die voor het bedrijfsleven acceptabel zijn bieden ook kansen

Conclusie

Nodig:

- Bottom-up: verzet, werken aan alternatieven en steun verwerven in politiek
- Politieke partijen die werken aan ontmantelen/temmen, én aan vergroten ruimte voor alternatieven
- Kortom: web van organisaties en individuen in samenleving en politiek die zich wijden aan het project van het ondermijnen van het kapitalisme

Problemen:

- Mensen in beweging krijgen
- Veel verschillende identiteiten en belangen vragen de aandacht

Richtlijnen Wright:

- Stel het bespreken van de genoemde waarden centraal, relateer die ook aan de concrete uitwerking
- Gebruik die waarden (vooral die van gelijke toegang) ook als verbinding tussen klassenbelangen en 'identiteitspolitiek'
- Leg veel nadruk op het versterken en verdiepen van de democratie
- Steek veel energie in opbouwen en versterken van initiatieven van onderop, en formuleren van beleid daarvoor

Hoe zit het met de publieke opinie?

Wat zijn de ideeën die ‘normaal’ gevonden worden (‘common sense’)?

Verschuif het ‘Overton window’!

Ideeën eerst ondenkbaar, dan radicaal, acceptabel, gezond verstand, populair, uiteindelijk beleid

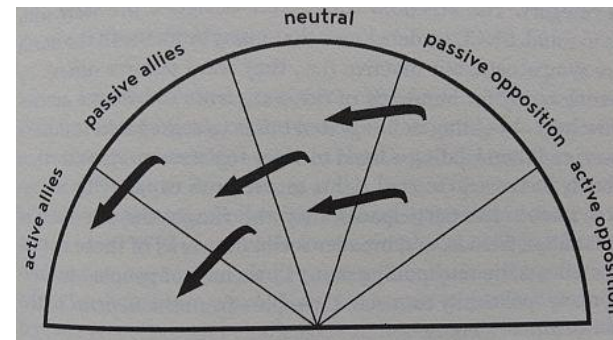

Gebeurt al, bijv.: BBP-groei, brede welvaart, welzijnseconomie, donut, klimaatcrisis

Steun publieke opinie is belangrijk!

Dus aan blijven werken: artikelen, cursussen, (virtuele) bijeenkomsten

Op wie mik je daarbij?

Hoe zit het met individuele actie?

Korter douchen, niet vliegen, op de fiets, geen vlees, ...

Heeft dat zin?

Jaap Tielbeke: nee, je redt het er niet mee

En: tactiek van bedrijven om verantwoordelijkheid bij de consument te leggen

Richt je maar op politiek, blokkades, rechtbank

Maar:

- Alle beetjes helpen toch
- Beschermt je (enigszins) tegen verwijt van hypocrisie
- Helpt bij het verschuiven van het Overton window
- Activeert mensen, en initiatieven van onderop hebben mensen nodig die meedoen

Situatie Nederland: Verzet

Demonstraties, blokkades, rechtszaken belangrijk om:

- Druk te zetten op politiek, bedrijven, pensioenfondsen (<https://klimaatmars2021.nl/>)
- Publieke opinie te beïnvloeden
- Concrete winst te boeken (Urgenda, Milieudefensie vs Shell, MOB)

Hoe ver mogen acties uiteindelijk gaan?

burgerlijke ongehoorzaamheid,
vernielen van spullen?

Situatie Nederland: Ontsnappen

Veel lokale initiatieven worden opgezet

Vb rond voedsel: Herenboeren, voedseltassen, voedselcollectieven, streekproducten, Land van Ons

Blijven relatief marginaal (biologische productie ca 3%), vooral hoger opgeleiden bereikt

Toch belangrijk, ook richting politiek

Hoe versterken:

- Initiatieven met elkaar verbinden (voedsel, energie, zorg, lokaal geld, commons, non-profit, ...)
- Meer deelnemers werven (individueel en via organisaties)
- Lokaal overlegorgaan (gezamenlijke agenda, steun bij elkaars acties, overleg gemeente, ...)

Situatie Nederland: Ontmantelen en Temmen

Hoe krijg je veranderingen voor elkaar via de politiek?

- Brede coalitie van organisaties, begint al te ontstaan met de *'Maand van de Duurzame Doorbraak'* (<https://duurzamedoorbraak.nu>)
- Gezamenlijk beeld vormen van rechtvaardige samenleving op een gezonde planeet (vb hoe zonder groei, welke activiteiten wel/niet, hoe afbouwen, financieel systeem, handel vs regionalisering)
- Probeer daarmee de publieke opinie 'om' te krijgen, veel aandacht voor (klimaat)rechtvaardigheid
- Ga gezamenlijk na wat lokale initiatieven nodig hebben
- Politieke partijen zijn aanspreekbaar, benut kansen (vb klimaat, brede welvaart, juridische status maatschappelijke organisaties)
- Gezamenlijk optreden richting politiek, ook over grote lijn; partijen meekrijgen zonder verlengstuk te worden
- Benut onderzoek (kranten, FTM, Tax Justice, Oxfam Novib, TNI, SOMO, CEO, WRR, PBL, SCP)
- Gemeentelijk/provinciaal vaak minder gepolariseerd

Situatie Nederland: Balans

Positief:

- Goede uitgangspositie dankzij verzorgingsstaat (indicatoren 'hier en nu')
- Enorm aantal initiatieven, organisaties en bewegingen
- Velen sterk betrokken door klimaatproblemen (van scholieren tot grootouders)
- Veel kennis aanwezig

Uitdagingen:

- Verbinden en uitbouwen van initiatieven op lokaal niveau
- Gezamenlijk optrekken landelijke organisaties
- Proberen gezamenlijk beeld te vormen van (elementen van) het 'nieuwe verhaal'
- Ondermijnen van het oude verhaal (groei/winst) in de publieke opinie
- Bewerken van politiek, ABP, bedrijven, ...

voor de aandacht

Maar:

Wat denken jullie van de (on)mogelijkheden?

Wat mis je?

Hoe verhoudt dit zich tot de urgentie die we voelen?

